

Ovaj projekt finansira
Evropska unija

LIR
civilno društvo

Promovisanje i zaštita prava
ugrožene djece

INOVATIVNI PRISTUPI U OBLASTI ZAŠTITE PRAVA DJECE ROMA

Studija slučaja

Ovaj dokument je napravljen uz finansijsku podršku Evropske unije.

Sadržaj dokumenta je isključiva odgovornost udruženja LIR civilno društvo i ASB i ne odražava nužno stavove Evropske unije.

Sadržaj

1. UVOD I OBRAZLOŽENJE	3
2. OPIS INOVATIVNE PRAKSE	4
2.1. Preventivne aktivnosti u službi zaštite dječijih prava	4
2.1.1. Psihosocijalna podrška	4
2.1.2. Terenski rad	5
2.1.3. Radionice zasnovane na principima pozitivne discipline	5
2.1.4. Vršnjačka edukacija	6
2.1.5. Volonterizam	6
2.2. Referalni mehanizmi za zaštitu bezbjednosti djeteta i dječijih prava	7
2.2.1. Stručni tim za postupanje u slučajevima narušene bezbjednosti i prava djeteta	7
2.2.2. MIT (mobilni interventni tim)	7
2.2.3. Protokol o postupanju i saradnji nadležnih subjekata na zaštiti i zbrinjavanju djece zatečene u prosjačenju na području Grada Bijeljina	13
3. KVALITATIVNA PROCJENA LOKALNE SOCIJALNE REALNOSTI: POTREBE I POSTOJEĆE USLUGE	15
4. TESTIRANA ANALIZA KLIJENATA	17
5. POZIVANJE NA RELEVANTNE POLITIKE EU I DOMAĆE STRATEŠKE DOKUMENTE I ZAKONE	18
6. ISKUSTVA NA NIVOU BIH I ZEMALJA IZ OKRUŽENJA	19
7. KVALITATIVNA PROCJENA POTENCIJALNOG NAPRETKA I PREPORUKE	20
8. STUDIJA SLUČAJA	20
9. LITERATURA	24

1. UVOD I OBRAZLOŽENJE

U ovom dokumentu, osvrnućemo se na inovativne pristupe koje primjenjuje Udruženje građana za promociju obrazovanja Roma „Otaharin“ (u daljem tekstu: UGO) u radu sa djecom, u kontekstu zaštite njihove bezbjednosti i ostvarivanja prava. Ovi pristupi podrazumijevaju Dnevni centar za djecu koja žive i/ili rade na ulici i koja su u riziku da to postanu (u daljem tekstu: DC), kao socijalnu uslugu, i referalne mehanizme koji se primjenjuju u rješavanju slučajeva. Pored opisa inovativnih pristupa, biće predstavljena i konkretna studija slučaja u kojoj će biti prikazana primjena ovakve prakse i značaj multisektorske saradnje.

Opšti podaci o UGO

Udruženje građana za promociju obrazovanja Roma „Otaharin“ iz Bijeljine osnovano je u februaru 2005. godine sa ciljem unapređenja svih aspekata obrazovnog procesa Roma u BiH.

Naša VIZIJA je Bosna i Hercegovina kao odgovorno društvo u kojem su svi građani ravnopravni, a posebno obrazovno, socijalno i ekonomski isključene, marginalizovane i ranjive grupe.

Naša MISIJA je povećanje stepena obrazovne, socijalne i ekonomske integracije i inkluzije ranjivih i marginalizovanih grupa, kroz profesionalan, posvećen i inovativan rad, prepoznatljivost i kredibilitet.

Osnovni ciljevi djelovanja i rada UGO su:

- » Uključivanje Romske djece u obrazovni sistem u Bosne i Hercegovine;
- » Podizanje svijesti o važnosti obrazovanja unutar Romske populacije;
- » Zaštita i promicanje prava nacionalnih manjina, a posebno Romske populacije;
- » Zaštita i promocija ljudskih prava;
- » Organiziranje svih vrsta obrazovnog rada, informativnih aktivnosti i pružanja podrške učesnicima i korisnicima;
- » Briga o zaštiti okoliša;
- » Poticanje i razvoj kreativnih sposobnosti;
- » Rad na poboljšanju zdravlja ljudi;
- » Doprinos promociji i razvoju nevladinog sektora te stvaranje mreže širom zemlje, kao i na međunarodnoj razini;

- » Razvoj i promocija kulturnih i sportskih aktivnosti;
- » Humanitarne aktivnosti (materijal i savjetovanja);
- » Podrška razvoju cjelokupnog društva;
- » Podrška Romima i Romkinjama tokom školovanja;
- » Organiziranje i aktivnosti za romsku djecu uključujuju u sistem školovanja;
- » Organiziranje obrazovne, kulturne i sportski vannastavnih aktivnosti za romsku djecu;
- » Organiziranje i vođenje seminara, predavanja, savjetovanja, radionica i drugih oblika obrazovanja za djecu, mlade i odrasle;
- » Promotivne aktivnosti i kampanje (izrada plakata, brošura, časopisa, itd)
- » Osnaživanje veza i saradnje sa školama i drugim obrazovnim ustanovama
- » Slanje prijedloga, zahtijeva, žalbi institucijama i organima zaduženim kako riješiti određena pitanja u cilju pružanja individualne podrške korisnicima;
- » Pružanje materijalne i savjetodavne podrške drugim udružnjima, institucijama i pojedincima.

Prvobitno, naša ciljna grupa su bila romska djeca, ali se vremenom, u svrhu što potpunije i uspješnije integracije Roma u Bijeljini, ali i drugim dijelovima BiH, naš djelokrug rada i intervencija širio, i sada možemo sa pravom reći da u svom radu obuhvatamo kompletne socijalno ugrožene porodice, kako romske, tako i neromske. Međutim, djeca i njihov najbolji interes jesu i ostaju jedan od naših najvažnijih prioriteta u koje ulažemo mnogo truda.

Najčešći oblici kršenja dječijih i ljudskih prava sa kojima se susrećemo u radu su kršenje prava na obrazovanje, zlostavljanje i zanemarivanje djece, rani brakovi, prinudni rad i prosjačenje.

Dnevni centri za djecu koja žive i/ili rade na ulici i koja su u riziku da to postanu

Dnevni centri za djecu koja žive i/ili rade na ulici i koja su u riziku da to postanu funkcionišu uz podršku međunarodne organizacije Save the Children i usmjereni su na zaštitu i promociju dječijih prava. Predstavljaju sigurno mjesto za svu djecu koja su korisnici usluga. U BiH postoji šest dnevnih

centara koji funkcionišu po istom ili sličnom principu, a pored BiH, ovakva usluga postoji i u Srbiji, Crnoj Gori i Albaniji.

Dnevni centar za djecu koja žive i/ili rade na ulici i koja su u riziku da to postanu (u daljem tekstu: DC) koji funkcionišu u okviru Udruženja građana za promociju obrazovanja Roma „Otaharin“ (u daljem tekstu: UGO), postoji od oktobra 2014. godine, a ostvario je ispunjenost uslova za obavljanje djelatnosti centra za dnevno zbrinjavanje djece i omladine u novembru 2019. Od osnivanja do danas registrovano je 459 korisnika usluga - 290 djece u dobi od 6 do 18 godina i 169 roditelja. Prosječno, na mjesečnom nivou, DC posjeti 70 djece, a dnevno 25 dobije najmanje jednu uslugu. Usluge koje su dostupne u DC-u su:

1. Obrok (Javna kuhinja),
2. ECCD jedinica (vrtić),
3. Radionice sa djecom školskog uzrasta,
4. Radionice sa roditeljima,
5. Pranje veša (korišćenje veš-mašine),

6. Održavanje lične higijene (pranje zuba i tuširanje),
7. Psihosocijalna podrška za djecu i roditelje,
8. Terenski rad,
9. Pravna pomoć,
10. PPP (Program podrške porodicama).

Saradnja sa IRIS mrežom

IRIS mreža je regionalna mreža organizacija pružalaca socijalnih usluga i UGO je njen član od samog osnivanja, 2012. godine.

IRIS mreža u BiH, uz podršku ASB-a nosioca projekta mreže, LIR CD nacionalnog partnera u BiH i donatora, pruža podršku svojoj članici UGO, kroz različite projekte i grantove, u razvoju usluga i održivosti, a u isto vrijeme prenosi iskustva i znanje o ovom vidu podrške korisnicima i drugim organizacijama koje su članice IRIS mreže. Takođe, UGO ima veliku podršku i kada je riječ o zagovaračkim aktivnostima i strateškom pozicioniranju organizacije između civilnog, javnog i privatnog sektora.

2. OPIS INOVATIVNE PRAKSE

U okviru inovativne prakse u oblasti zaštite prava ugroženih kategorija, UGO primjenjuje određene mehanizme djelovanja u skladu sa principima najboljeg interesa djeteta u ostvarivanju prava. Oslanja se na preventivne aktivnosti u službi zaštite dječijih prava i određene referalne mehanizme za zaštitu bezbjednosti djeteta i dječijih prava u radu sa djecom i maloljetnicima, koji funkcionišu u okviru Dnevnog centra.

2.1. Preventivne aktivnosti u službi zaštite dječijih prava

Preventivne aktivnosti omogućavaju bolji pristup djeci i roditeljima obrazovnom, zdravstvenom i socijalnom sistemu. Dakle, taj pristup se oslikava kroz direktno informisanje, savjetovanje, edukativne programe, edukacije kao i volonterski angažman. Kada je riječ o preventivnim aktivnostima u službi zaštite dječijih prava koje se sprovode u okviru Udruženja, ima ih pet:

- » psihosocijalna podrška,
- » terenski rad,
- » radionice zasnovane na principima pozitivne discipline,

- » vršnjačka edukacija,
- » volonterizam.

2.1.1. Psihosocijalna podrška

U Dnevnom centru za djecu koja žive i/ili rade na ulici i koja su u riziku da to postanu zaposleno je stručno osoblje – psiholog, defektolog i socijalni radnik. Oni svakodnevno pružaju psihosocijalnu podršku korisnicima, ali i zaposlenima.

Psihosocijalna podrška podrazumijeva savjetodavni rad koji se odvija u savjetovalištu i na terenu i povezivanje korisnika sa odgovarajućim institucijama. U slučaju da je korisnicima ugrožena bezbjednost po ma kom osnovu, stručno osoblje popunjava prijavu (posebno razvijen obrazac za ovakve slučajeve) i onda se preduzimaju dalji koraci koji su definisani u Proceduri za reagovanje u hitnim situacijama koja je usvojena 20.9.2016. godine.

Takođe, važno je napomenuti da se konstantno odvija stručno usavršavanje (seminari, studijske posjete, radionice, istraživački rad) zaposlenog stručnog osoblja. Psihosocijalna podrška je jedna od najznačajnijih oblasti rada UGO/DC koja

podrazumjeva i direktan i/ili indirektan rad korisnika. Ovaj vid podrške je uvijek baziran na potrebama korisnika i stvarnim problemima sa ciljem da se potrebe zadovolje a problemi uspješno prevaziđu. Psihosocijalna podrška je definisana i kroz sistemski pristup određenom problemu, gdje korektivno ali i preventivno radimo na podizanju kvaliteta života pojedinca. Integrativno djelovanje svih aktera u zajednici omogućava napredak u odnosu unutar porodičnih odnosa ali funkcionisanja na relaciji pojedinac-sistem. Ovim vidom podrške gradimo i povjerenje koje je neophodno u radu sa djecom. Pristup podrške i pozitivne orijentacije sa djecom se ostvaruje povoljna atmosfera gdje djeca osjećaju sigurnost u momentu korišćenja i pristupanju psihosocijalnoj podršci. Jako je važno istaći da djeci je pružena mogućnost korišćenja usluge od 08:00 do 18:00 pet radnih dana u sedmici. Kroz kreativan i inovativan pristup zadovoljavamo potrebe djece i pozitivno utičemo na razvoj predispozicija i kapaciteta svakog djeteta, bez izuzetka.

2.1.2. Terenski rad

Rad na terenu je jedna od prvih i najvažnijih aktivnosti našeg udruženja, i obuhvaćena je svim projektima. Podrazumijeva konstantnu komunikaciju sa korisnicima na terenu i asistenciju u svim poljima, kada je riječ o ostvarivanju prava.

Promocija projekata i usluga DC-a, romska pijaca u Bijeljini, mart 2020.

Za rad na terenu su zaduženi romski medijatori i terenski radnici, a njihova zaduženja su:

- » svakodnevno prisustvo u romskoj zajednici i obilazak porodica,
- » procjena potreba i rizika,
- » podjela humanitarne pomoći,
- » popunjavanje obrazaca za ostavriavanje prava,
- » upućivanje korisnika u Dnevni centar,
- » povezivanje korisnika sa relevantnim institucijama,
- » praćenje redovnosti djece u školi i saradnja sa školama,
- » učestvovanje u MIT posjetama,
- » promocija projekata i usluga Dnevnog centra.

2.1.3. Radionice zasnovane na principima pozitivne discipline

Principi pozitivne discipline svoje uporište nalaze u istraživanju o nasilju nad djecom koje je sprovedeno 2006. godine od strane Ujedinjenih nacija i objavljeno u Svjetskom izvještaju o nasilju nad djecom. Ustanovljeno je da se zlostavljanje dešava u porodičnim domovima djece u svim zemljama svijeta i da se često zasniva na odavno ukorijenjenim praksama u kulturi, kao i nedostatku svijesti o ljudskim pravima djece.

Principi pozitivne discipline u svakodnevnom roditeljstvu se odnose na nenasilnu, usmjerenu i na komunikaciju punu poštovanja. U pozitivnoj disciplini spojeno je ono što znamo o zdravom razvoju djeteta, rezultatima istraživanja o uspješnom vaspitanju i principima prava djeteta.

U Dnevnom centru se od mjeseca avgusta 2017. godine implementiraju radionice zasnovane na principima pozitivne discipline u svakodnevnom roditeljstvu i svakodnevnom podučavanju djeteta, kao jedan od načina podizanju svijesti o pravima djeteta kod roditelja i staratelja, ali i kod same djece i sprovodi ih stručno osoblje, implementatori aktivnosti i volonteri. Načela pozitivne discipline su:

- » privrženost i povjerenje,
- » ovladavanje vještinama komunikacije,
- » nenasilno rješavanje sukoba,
- » samostalnost,
- » poštovanje osjećanja,
- » traženje informacija,
- » samopouzdanje,

» integritet.

Neke od tema koje se obrađuju sa djecom su: „Drugarstvo“, „Higijena“, „Sportom do socijalne inkluzije“, „Organiziranje slobodnog vremena“, „Razumijevanje osjećanja“.

Teme koje se obrađuju sa roditeljima su: „Uloga roditelja u svim aspektima razvoja djeteta“, „Pozitivno roditeljstvo“, „Osnaživanje roditelja“, „Uspostavljanje pozitivne dinamike među roditeljima“.

Radionica sa roditeljima na kojoj je gostovala zamjenica Omuđmana za djecu RS, prostorije DC-a, decembar 2018.

2.1.4. Vršnjačka edukacija

Ova aktivnost se odvija u Senatu mladih OMOTE i u Dnevnom centru koji djeluju u okviru Udruženja građana „Otaharin“, ali i u srednjim školama u Bijeljini.

U Senatu mladih OMOTE i u školama, aktivnosti se odvijaju kroz projekte „Budi muško klub“ i „Aktivni mladi-aktivna zajednica“. Radi se o aktivnostima mladih aktivista i volontera koji imaju redovne sastanke i obuke, nakon kojih, svojim vršnjacima iz škole održavaju radionice o značajnim temama kao što su: „Rod i pol“, „Šta je to nasilje“, „Šta bih želio/željela uraditi sa svojim životom?“, „Etiketiranje“, „Agresivni, pasivni ili asertivni“, „Šta su droge?“, „Razgovor o alkoholu i alkoholizmu“, „Zdravlje, SPI, HIV i AIDS“, i sl.

Vršnjačka edukacija u Dnevnom centru se odvija preko „Antidiskriminacijskog punkta“. Na ovom punktu radi četvoro volontera (dvoje maloljetnih i dvoje punoljetnih). Pored toga što se kod njih može prijaviti svaki oblik diskriminacije i sve ostalo što muči njihove vršnjake, oni najmanje jednom

mjesečno održavaju radionice za djecu mlađeg uzrasta o temama od značaja.

Vršnjačka edukacija za volontere Senata mladih „OMOTE“ u Hotelu „River“, februar 2020.

2.1.5. Volonterizam

U sklopu UG „Otaharin“ djeluje i Senat mladih „OMOTE“, koji je dostupan svim mladim ljudima koji žele da se bave društveno korisnim radom. Osobe koje dođu da se učlane u LVS obavljaju razgovor sa koordinatorom LVS-a i popunjavaju upitnik. Ukoliko pokažu interesovanje za volontiranje u Dnevnom centru, dolaze na razgovor sa stručnim osobljem. Od procjene stručnog osoblja zavisi njihov dalji angažman. Ova procjena se odvija konstantno, dokle god je neki volonter u Dnevnom centru.

Vršnjačka edukacija za volontere Senata mladih „OMOTE“ u Hotelu „River“, februar 2020.

Pored radionica sa djecom u Dnevnom centru, volonterima su dostupni i mnogi drugi sadržaji u skladu sa njihovim interesovanjima – ulične akcije, obilježavanje bitnih datuma, organizovanje različitih kulturno-zabavnih događaja i učestvovanje u njima.

Prednosti bavljenja volonterizmom su:

- » neformalno obrazovanje (seminari, radionice, kampovi);
- » adekvatno ispunjeno slobodno vrijeme;
- » druženje sa vršnjacima koji imaju ista ili slična interesovanja.

2.2. Referalni mehanizmi za zaštitu bezbjednosti djeteta i dječjih prava

Referalni mehanizmi za zaštitu bezbjednosti djeteta i dječjih prava su u službi apsolutne zaštite djece. Dakle, ovim inovativnim pristupima se podržavaju sva dječija prava, i u skladu su sa predispozicijama i razvojnim potrebama djece. Ovi mehanizmi su usmjereni na multidisciplinarni pristup i interakcijsko djelovanje svih aktera iz zajednice koji će omogućiti rješavanje problema. Referalni mehanizmi omogućavaju i podržavaju pristup djece svim uslugama institucija. Ovim pristupom detaljno se vrši procjena svih faktora koji mogu da utiču na određene probleme koji trenutno ugrožavaju dijete ili njegova prava. Nakon procjene, multidisciplinarnim pristupom se prikupljaju informacije, definišu ciljevi i sprovode se određene intervencije. Svi ciljevi koji su postavljeni su u skladu sa potrebama i pravima djece.

Kada je riječ o referalnim mehanizmima na području Grada Bijeljina, ima ih četiri:

- » Stručni tim za postupanje u slučajevima narušene bezbjednosti i prava djeteta,
- » MIT (Mobilni interventni tim),
- » Protokol o postupanju i saradnji nadležnih subjekata na zaštitu i zbrinjavanju djece zatečene u prosjačenju,
- » Radna grupa za zaštitu bezbjednosti djeteta.

Sva četiri navedena mehanizma su formirana inicijativom UG „Otaharin“ i cilj im je obezbjeđivanje prava i zaštita bezbjednosti i najboljeg interesa djeteta.

2.2.1. Stručni tim za postupanje u slučajevima narušene bezbjednosti i prava djeteta

Stručni tim je osnovan u okviru funkcionisanja UGO, 11.11.2016, u svrhu očuvanja dječjih prava i bezbjednosti. Članovi Stručnog tima su: izvršni direktor, pravnik i stručno osoblje DC-a (psiholog, defektolog i socijalni radnik). U okviru

ovog mehanizma, sa više aspekata se sagledava da li je i koje je pravo djeteta ugroženo. Ono što omogućava sagledavanje sa više aspekata jeste percipiranje problema iz različitih perspektiva. Iz tog razloga ovaj tim čini više lica odnosno članova. Stručnim timom omogućava se djetetu siguran pristup u postupku i zaštita prava od bilo kojih ugrožavajućih faktora. Može se posmatrati kao prvi mehanizam koji se koristi u različitim slučajevima u kojima su prava djeteta ili samo dijete na bilo koji način ugroženi.

Sastanci Stručnog tima mogu biti hitni i redovni. Hitni se organizuju u slučaju hitnih situacija sa korisnicima u Dnevnom centru, a redovni nakon pet popunjenih prijava o ugroženoj bezbjednosti. Ukoliko Stručni tim procijeni da je slučaj visokorizičan i da nije u mogućnosti da ga riješi samo jedna institucija, slučaj se delegira MIT timu ili Radnoj grupi (u zavisnosti od vrste i ozbiljnosti problema). Ovim omogućavamo korisnicima pristup pravima koja su zagantovana Evropskom socijalnom poveljom i Konvencijom UN-a o pravima djeteta.

2.2.2. MIT (mobilni interventni tim)

Mobilni interventni tim (MIT) predstavlja jedan od referalnih mehanizama na području Grada Bijeljina. Formiran je 2011. godine na inicijativu Udruženja građana za promociju obrazovanja Roma „Otaharin“ i čine ga predstavnici institucija/organizacija:

- » Centar za socijalni rad,
- » Gradska uprava,
- » Osnovne škole,
- » UG „Otaharin“ (Dnevni centar).

MIT koordinator je predstavnica CSR-a.

MIT predstavlja tim sastavljan od stručnjaka različitih profila, koji multidisciplinarnim pristupom djeluju u slučajevima rizika od napuštanja školovanja, identifikovanih kod učenika različite starosne dobi.

Ciljna gupa ovog referalnog mehanizma su:

- » djeca koja su uključena u školski sistem, ali ne pohađaju redovno nastavu;
- » djeca koja su školskog uzrasta, a nisu nikad uključena u školski sistem;
- » djeca koja su dostigla psihofizičku zrelost za upis u 1. razred;
- » djeca iz marginalizovanih grupa koja pohađaju redovno nastavu, ali su u riziku od napuštanja;
- » djeca koja ispoljavaju nepoželjne oblike ponašanja u školi,

kao i njihove porodice.

Osnovni ciljevi MIT posjeta su:

- » uključivanje što većeg broja djece u školski sistem;
- » obezbjeđivanje redovnosti pohađanja nastave;
- » savjetodavno-instruktivni rad sa djecom – u konkretnim segmentima, kao npr. savjetodavni rad sa djecom u cilju motivisanja za redovno prisustvo na nastavi, rad na polju deficita pažnje, korektivni rad sa djecom (rad na bihevijoralnom nivou), rad u polju važnost usvajanja radnih navika;
- » savjetodavni rad sa roditeljima djece u riziku u cilju informisanja, upoznavanja sa zakonskim okvirima i predostražnostima ukoliko se ne ispunjavaju obaveze u polju obrazovanja, motivisanje roditelja kroz predstavljanje važnosti obrazovanja za individualni i društveni napredak svakog pojedinca;
- » praćenje socioekonomske situacije porodica, porodični odnosi i funkcionisanje porodice.

MIT posjete se organizuju jednom mjesečno, tokom školske godine (oko osam posjeta godišnje). U prosjeku se obiđe osam porodica tokom jedne posjete, a porodice se često ponavljaju (u zavisnosti od problema). Na godišnjem nivou, u prosjeku, bude posjećeno 50 različitih porodica i 100 i više djece školskog i predškolskog uzrasta.

Način djelovanja

Rana identifikacija učenika koji su u riziku ranog napuštanja škole/neupisivanja u školski sistem, predstavlja prvi, veoma bitan korak, u procesu sistemskog djelovanja na rješenje ovog problema. Naime, kada su u pitanju učenici koji već pohađaju školu, veoma je bitno pravovremeno utvrditi koji učenici neredovno pohađaju nastavu i mogu doći u situaciju da napuste školovanje. Kada su u pitanju djeca koja su psihofizički zrela za upis u prvi razred, tu je od presudnog značaja spisak djece koji Gradska uprava šalje školama i praćenje upisa od strane škola.

Najvažniju ulogu u identifikaciji imaju učitelji odnosno odjeljske starješine. Pored toga što treba da poznaju svakog učenika u odjeljenju, neophodno je upoznati se i sa njegovim porodičnim prilikama i svim drugim faktorima koji uslovljavaju redovno pohađanje nastave. Prvenstveno je bitno ustanoviti

u kojoj mjeri je porodica iz koje učenik dolazi funkcionalna i spremna na saradnju i stvaranje partnerskog odnosa sa školom. Nakon što je učitelj/odjeljski starješina preduzeo sve neophodne mjere, a sa izostajanjem sa nastave se i dalje nastavilo, o problemu se obavještavaju stručni radnici u školi (pedagog, psiholog, socijalni radnik, defektolog), koji se kao multisektorski tim uključuju u rješavanje problema u okviru svog domena.

Multisektorski tim u školi ima zadatak prvenstveno prikupiti sve moguće informacije vezano za dijete, školska zbivanja, kao i porodične prilike, te preduzeti sve neophodne radnje iz područja djelovanja svakog člana tima. U situacijama gdje multisektorski tim ne riješi problem izostajanja, slučaj se proslijeđuje MIT-u.

Informacije o učeniku se od strane predstavnika škole proslijeđuju MIT koordinatoru koji sa slučajem detaljno upoznaje ostale članove tima. Veoma je važna dobra saradnja i razmjena informacija između škole i koordinatora tima, u cilju što boljeg uvida u slučaj i pripremu od strane članova tima, prije same intervencije u porodici.

MIT se sastaje jednom mjesečno, razmjenjuje informacije, analizira i prati trenutne slučajeve te se upoznaje sa novim.

Pošto se MIT upoznava sa slučajem i obavi neophodnu pripremu, slijedi obilazak porodice i učenika u riziku od napuštanja školovanja. Kroz susret sa porodicom, u kućnoj posjeti, omogućava se stvaranje tačnog utiska kakva je situacija u toj porodici, koji su njihovi stvarni problemi, odnosno utvrđuju se pravi razlozi neuključivanja u školski sistem/nepohađanja nastave. Sama posjeta predstavlja pozitivan pomak u rješavanju problema jer se stvara bolji uvid u trenutne porodične prilike u svakom aspektu njenog funkcionisanja i djelovanja. Takođe, ovakvim posjetama se stvara situacija u kojoj se roditelji ne opuštaju, trude se predstaviti u što boljem svjetlu, a ujedno je moguće direktno uticati na jačanje svijesti o važnosti obrazovanja uopšte, pa i za razvoj njihovog djeteta.

Veoma je važno praćenje djeteta nakon obavljene posjete, kao i kontinuirana savjetodavno-instruktivna podrška roditeljima.

Upravo zbog kompleksnosti problema i uticaja mnogobrojnih faktora, bitan je potpuni stručni angažman svakog člana MIT-a u okviru svog domena, ali i dinamična međusobna saradnja, a sve u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta i u skladu sa Zakonom o osnovnom vaspitanju i obrazovanju RS.

HODOGRAM - škole (MIT/Mobilni interventni tim Bijeljina)

Djelovanje u slučaju napuštanja nastave

Škola je centralna institucija politike za smanjenje stope napuštanja obrazovanja, pa samim tim i centralna institucija sistema ranog upozoravanja.

U svrhu pravovremenog odgovora na ovaj problem, zaduženo stručno lice u školi kao dio MIT-a (mobilnog interventnog tima), PROVODI propisane procedure i postupke kojima reagira u slučajevima kada učenici neopravdano izostaju sa časova i neredovno pohađaju nastavu ili napuštaju obrazovni sistem.

ODGOVORNO STRUČNO LICE U ŠKOLI (pedagog, psiholog, socijalni radnik/multisektorski tim)

- » član je MIT-a (mobilnog interventnog tima)
- » ima obavezu kontinuirane saradnje sa koordinatorom MIT-a i ostalim članovima MIT-a
- » prati redovitost prisustva nastavi od strane učenika (maloljetnika)

- » prati upis učenika u prvi razred na upisnom području matične škole
- » kroz intenzivnu saradnju sa odjeljenskim starješinom prikuplja sve neophodne informacije o učeniku (maloljetniku)
- » preduzima neophodne pedagoško-psihološke i savjetodavno-instruktivne aktivnosti sa učenikom i roditeljom (starateljom) u cilju sprečavanja neredovnog pohađanja škole učenika (maloljetnika) u riziku od napuštanja školovanja

ODGOVORNO STRUČNO LICE U ŠKOLI

- » procjenjuje koji učenik/ci su u riziku od napuštanja školovanja/obrazovanja i trebaju dodatnu pomoć i podršku od strane MIT-a

- » detaljno informiše sve članove MIT-a o školskim i porodičnim prilikama vezano za učenika (maloljetnika) u riziku od napuštanja školovanja
- » daje prikaz poduzetih radnji sa roditeljima učenika

ODGOVORNO STRUČNO LICE U ŠKOLI kao član MIT-a

- » učestvuje u kućnim posjetama MIT-a provodeći neophodne savjetodavno-instruktivne aktivnosti sa roditeljima/starateljima i učenikom (maloljetnikom)
- » zajedno sa ostalim članovima MIT-a identifikuje i analizira stvarne razloge neredovnog pohađanja nastave

- » zajedno sa ostalim članovima MIT-a radi na otklanjanju uzroka neredovnog pohađanja nastave
- » radi na jačanju svijesti roditelja o važnosti obrazovanja uopšte, te kreiranju prijedloga daljih aktivnosti u cilju rješavanja problema

ODGOVORNO STRUČNO LICE U ŠKOLI - nakon posjete MIT-a

- » PRATI redovitost pohađanja nastave učenika (maloljetnika) u riziku od napuštanja školovanja
- » pruža neophodnu psihološko-pedagošku podršku učeniku u riziku

- » registruje svoja zapažanja na sedmičnoj bazi
- » na osnovu zapažanja na sedmičnojbazi kreira MJESEČNI IZVJEŠTAJ
- » redovno (jednom mjesečno) izvještaj prezentira MIT-u
- » hitno interveniše ukoliko je to neophodno

ODGOVORNO STRUČNO LICE U ŠKOLI VAŽNO!

pruža kontinuiranu savjetodavno-instruktivnu podršku roditeljima i učeniku (maloljetniku) u riziku od napuštanja školovanja sve do prestanka opasnosti od napuštanja školovanja

HODOGRAM - CSR

(MIT/Mobilni interventni tim Bijeljina)

Djelovanje u slučaju napuštanja nastave

CSR ima vodeću ulogu u primjeni referalnog mehanizma i provođenju politike za smanjenje stope napuštanja obrazovanja pa samim time i važu koordinirajuću ulogu u MIT-u (mobilnom interventnom timu).

U svrhu paravremenog odgovora na ovaj problem, zaduženo lice u CSR kao KOORDINATOR MIT-a PROVODI propisane procedure i postupke kojima se reaguje u slučajevima kada učenici neopravdano izostaju sa časova i neredovno pohađaju nastavu ili napuštaju obrazovni sistem.

ODGOVORNO STRUČNO LICE U CSR SOCIJALNI RADNIK/KOORDINATOR TIMA

- » KOORDINATOR je član MIT-a (mobilnog interventnog tima) i ima obavezu da sarađuje sa svim članovima MIT-a i drugim institucijama
- » na kvartalnom nivou traži informacije o učenicima (maloljetnicima) u riziku od napuštanja školovanja od odgovornog stručnog lica iz škole
- » prikuplja i analizira informacije i preduzete aktivnosti o svakom slučaju (učeniku u riziku od napuštanja školovanja) u koji se treba uključiti MIT
- » popunjava formular koji sadrži sve prikupljene informacije svih članova MIT-a u slučaju neredovnog pohađanja nastave (razviti formular)
- » na osnovu prikupljenih informacija i sačinjenih analiza pravi plan posjeta MIT-a
- » najmanje tri dana prije me posjete, svim članovima MIT-a dostavlja detaljne informacije o slučajevima (učenicima u riziku od napuštanja školovanja) koji se posjećuju, sa svojim preporukama i eventualnim pojedinačnim zaduženjima za svakog člana tima

ODGOVORNO STRUČNO LICE CSR SOCIJALNI RADNIK/KOORDINATOR TIMA (u toku posjete MIT-a)

- » učestvuje i koordinira u kućnim posjetama MIT-a
- » prati sve neophodne stručne procedure u toku posjete koje se provode u okviru savjetodavno-instruktivnog djelovanja svih članova tima
- » zajedno sa ostalim članovima MIT-a identifikuje i analizira stvarne razloge neredovnog pohađanja nastave
- » zajedno sa ostalim članovima MIT-a radi na otklanjanju uzrok neredovnog pohađanja nastave
- » radi na jačanju svijesti roditelja o važnosti obrazovanja uopšte, te kreiranju prijedloga daljih aktivnosti u cilju rješavanja problema
- » preuzima neophodne savjetodavno-instruktivne aktivnosti sa roditeljima (starateljima) i učenikom, u cilju sprečavanja neredovnog pohađanja škole učenika (maloljetnika) u riziku od napuštanja školovanja

ODGOVORNO STRUČNO LICE U CSR SOCIJALNI RADNIK/KOORDINATOR TIMA (nakon posjete MIT-a)

- » vodi dosije o svakom tretiranom slučaju (učeniku u riziku od napuštanja školovanja) i svakoj oavljenoj posjeti d strane MIT-a
- » daje dodatna zaduženja drugim članovima MIT-a kada je to neophodno
- » stručno i temeljito analizira sve slučajeve, sačinjava izvještaj koji prezentira ostalim članovima MIT-a i Gradskoj upravi
- » saziva sastake MIT-a i u ostalim slučajevima potrebe kada je to neophodno

ODGOVORNO STRUČNO LICE CSR SOCIJALNI RADNIK/KOORDINATOR TIMA VAŽNO!

Odobrava i nadzire provedbu svih aktivnosti podrške roditeljima i učeniku (maloljetniku) u riziku od napuštanja školovanja sve do prestanka opasnosti od napuštanja školovanja

HODOGRAM - GRADSKA UPRAVA (MIT/Mobilni interventni tim Bijeljina)

Djelovanje u slučaju napuštanja nastave

GRADSKA UPRAVA ima ulogu u usvajanju i implementaciji referalnog mehanizma s ciljem provođenja politike za smanjenje stope napuštanja obrazovanja pa samim time i važnu ulogu u MIT-u (mobilnom interventnom timu).

U svrhu pravovremenog odgovora na ovaj problem, zaduženo stručno lice u GRADSKOJ UPRAVI, kao član MIT-a, PROVODI propisane procedure i postupke kojima se reaguje u slučajevima kada učenici neopravdano izostaju sa časova i neredovno pohađaju nastavu ili napuštaju obrazovni sistem

ODGOVORNO STRUČNO LICE U GRADSKOJ UPRAVI

- » član je MIT-a (Mobilnog interventnog tima)
- » ima obavezu da sarađuje sa koordinatorom MIT-a, ostalim članovima MIT-a i drugim institucijama
- » na mjesečnom nivou upoznaje se sa slučajevima učenika (maloljetnika) u riziku od napuštanja školovanja od strane koordinatora MIT-a, odgovornog stručnog lica iz škole ili drugih članova tima

- » aktivno se uključuje u rad MIT-a
- » prikuplja i analizira informacije i preduzete aktivnosti o svakom slučaju (učeniku u riziku od napuštanja školovanja) u koji se uključuje MIT

ODGOVORNO STRUČNO LICE U GRADSKOJ UPRAVI (u toku posjete MIT-a)

- » učestvuje u kućnim posjetama MIT-a
- » prati sve neophodne procedure u toku posjete koje se provode u okviru savjetodavno-instruktivnog djelovanja svih članova tima
- » zajedno sa ostalim članovima MIT-a identifikuje i analizira stvarne razloge neredovnog pohađanja nastave

- » zajedno sa ostalim članovima MIT-a radi na otklanjanju uzroka neredovnog pohađanja nastave
- » radi na jačanju svijesti roditelja o važnosti obrazovanja uopšte, te kreiranju prijedloga daljih aktivnosti u cilju rješavanja problema

ODGOVORNO STRUČNO LICE U GRADSKOJ UPRAVI (nakon posjete MIT-a)

- » preduzima neophodne aktivnosti u situacijama kada se radi o kompleksnim problemima u cilju sprečavanja neredovnog pohađanja škole učenika (maloljetnika) u riziku od napuštanja školovanja
- » pokreće procedure koje bi mogle pomoći rješavanju problema neredovnog pohađanja i napuštanja nastave učenika (maloljetnika) u riziku

- » ostvaruje neophodne kontakte kada je nužno uključivanje drugih stručnjaka ili institucije (saranja sa zdravstvenim institucijama, policijom i sl.)
- » pokreće izmjene pravnih procedura kada je to neophodno u cilju rješavanja problema neredovnog pohađanja i napuštanja nastave učenika (maloljetnika) u riziku
- » redovno izvještava koordinatora i ostale članove MIT-a o preduzetim aktivnostima

HODOGRAM - UG OTAHARIN (MIT/Mobilni interventni tim Bijeljina)

Djelovanje u slučaju napuštanja nastave

UG Otaharin (NVO) je važan partner u primeni referalnog mehanizma u provođenju politike za smanjenje stope napuštanja obrazovanja pa samim time je veoma bitna uloga u MIT-u (mobilnom interventnom timu).

U svrhu pravovremenog odgovora na ovaj problem, zadužena stručna ica u UG Otaharinu kao dio MIT-a PROVODE propisane procedure i postupke kojima se reagira u slučajevima kada učenici neopravdano izostaju sa časova i neredovno pohađaju nastavu ili napuštaju obrazovni sistem.

ODGOVORNA STRUČNA LICA LICA U OTAHARINU (PSIHOLOG/SOCIJALNI RADNIK I TERENSKI RADNIK/MEDIJATOR U ZAJEDNICI

- » članovi su MIT-a (Mobilnog interventnog tima)
- » imaju obavezu kontinuirane saradnje sa koordinatorom MIT-a i ostalim članovima MIT-a
- » procjenjuju koji učenik/ci su u riziku od napuštanja školovanja/obrazovanja i trebaju dodatnu pomoć i podršku od strane MIT-a
- » zajedno formiraju prijedlog posjete porodicama učenika u riziku od napuštanja škole uz kratka obrazloženja
- » šalju koordinatoru MIT-a, koji objedinjava prijedloge svih članova i pravi konačan plan posjete
- » učestvuju u kućnim posjetama MIT-a provodeći neophodne savjetodavno-instruktivne aktivnosti sa roditeljima/starateljima i učenikom (maloljetnikom)
- » zajedno sa ostalim članovima MIT-a identifikuju i analiziraju stvarne razloge neredovnog pohađanja nastave
- » zajedno sa ostalim članovima MIT-a rade na otklanjanju uzroka neredovnog pohađanja nastave
- » zajedno sa ostalim članovima MIT-a rade na jačanju vijesti roditelja o važnosti obrazovanja uopšte, te kreiranju prijedloga daljih aktivnosti u cilju rješavanja problema

ODGOVORNO STRUČNO LICE U OTAHARINU PSIHOLOG/SOCIJALNI RADNIK

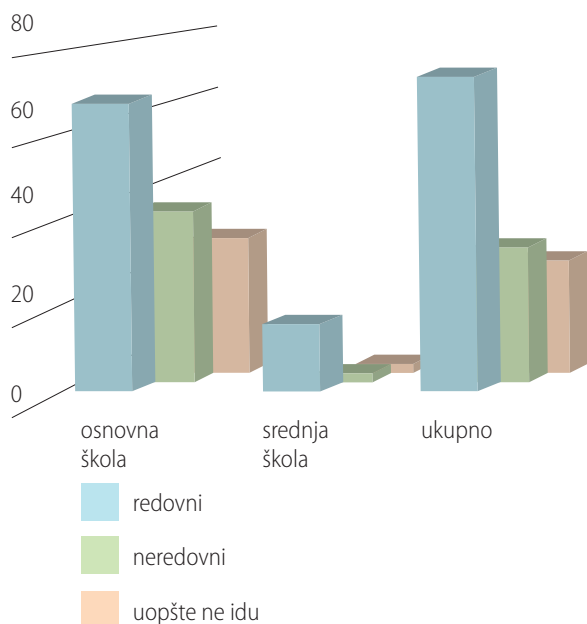
- » preduzima neophodne pedagoško-psihološke i savjetodavno-instruktivne aktivnosti sa učenikom i roditeljem (starateljem), u cilju sprečavanja neredovnog pohađanja škole učenika (maloljetnika) u riziku od napuštanja školovanja
- » detaljno informiše sve članove MIT-a o školskim i porodičnim prilikama vezano za učenika (maloljetnika) u riziku od napuštanja školovanja
- » daje prikaz poduzetih radnji sa roditeljima učenika
- » na sedmičnoj bazi, unosi prikupljene podatke koje redovno prezentuje MIT-u (jedanput mjesečno)
- » direktno ostvaruje komunikaciju sa školom u cilju praćenja i utvrđivanja redovnosti djeteta u nastavnom procesu
- » pruža kontinuiranu savjetodavno-instruktivnu podršku roditeljima i učeniku (maloljetniku) u riziku od napuštanja školovanja sve do prestanka

ODGOVORNO STRUČNO LICE U OTAHARINU TERENSKI RADNIK/ MEDIJATOR U ZAJEDNICI

- » prati redovitost prisustva nastavi od strane učenika (maloljetnika)
- » kroz intenzivnu saradnju sa odjeljskim starješinom prikuplja sve neophodne informacije o učeniku (maloljetniku)
- » prikupljene informacije u vidu izvještaja, prosljeđuje psihologu UGO

ODGOVORNO STRUČNO LICE U OTAHARINU TERENSKI RADNIK/ MEDIJATOR U ZAJEDNICI - nakon posjete MIT-a

- » PRATI redovitost pohađanja nastave učenika (maloljetnika) u riziku od napuštanja školovanja
- » svoja zapažanja prenosi psihologu
- » hitno intervenira ukoliko je to neophodno

Ukupno je **144** romske djece trenutno uključeno u školski sistem na području Grada Bijeljina – 133 u osnovnu školu i 11 u srednju.

Prema podacima iz škola, od **133** djece koja su upisana u osnovnu školu, nastavu pohađa **103**.

Na osnovu Grafika 1 možemo vidjeti da, od ukupno 103 djece koja pohađaju nastavu 67 je redovno, a 38 neredovno. Čak 50 upisane djece uopšte ne pohađaju nastavu.

Kada je riječ o srednjoškolicima, nastavu pohađa svih **11**.

2.2.3. Protokol o postupanju i saradnji nadležnih subjekata na zaštiti i zbrinjavanju djece zatečene u prosjačenju na području Grada Bijeljina

Protokol o postupanju i saradnji nadležnih subjekata na zaštiti i zbrinjavanju djece zatečene u prosjačenju na području Grada Bijeljina su 2012. godine, na inicijativu UG „Otaharin“, potpisali UG „Otaharin“ i tri institucije: Opština Bijeljina, Centar za socijalni rad i Centar javne bezbjednosti. Cilj ovog dokumenta je bio obezbjeđivanje što kvalitetnije saradnje i rada nadležnih subjekata na području opštine Bijeljina u poslovima suzbijanja prosjačenja djece i njihove zaštite, poštujući najbolji interes djeteta, a rukovodeći se principima poštovanja zakonitosti, otvorenosti prema javnosti, odgovornosti, efikasnosti i profesionalne stručnosti učesnika. Plan je bio da se ovaj cilj postiže kroz organizovanje akcija suzbijanja prosjačenja u kojima učestvuju svi koji su potpisali Protokol. Međutim, dokument nije bio razrađen, niti primjenljiv u praksi. Iz tog razloga, dokument je revidiran do kraja 2017, a potpisan

20.2.2018. Revidiran dokument je inovativan i sveobuhvatan. U njemu su razrađene sve preventivne mjere, kao i djelovanje svake institucije kada dođe do date situacije.

Revidirani Protokol o postupanju i saradnji nadležnih subjekata na zaštiti i zbrinjavanju djece zatečene u prosjačenju na području Grada Bijeljina je pravno obavezujući dokument koji pruža smjernice za djelovanje svim subjektima koji se bave djecom i porodicom, kako iz javnog tako i iz civilnog sektora, kako bi svi zajedno mogli da rade na zaštiti djeteta koje je zatečeno u prosjačenju, u skladu sa pravima djeteta. Odnosi se na postupanje svih službenih lica i ostalih stručnjaka koji, na području Grada Bijeljina, obavljaju poslove od značaja za zaštitu djece koja su zatečena u prosjačenju (policija, komunalna policija, centri za socijalni rad, ostale ustanove i pružaoci usluga socijalne zaštite, zdravstvene ustanove, vaspitno-obrazovne ustanove, pravosudni organi, udruženja građana i dr.).

U dokument su ugrađena osnovna načela Konvencije UN o pravima djeteta - pravo na život, opstanak i razvoj, nediskriminacija, najbolji interes i participacija djeteta, kao i princip najmanjeg posezanja koji proističe iz Konvencije, ustavnog načela proporcionalnosti i Porodičnog zakona.

Protokol se odnosi na svu djecu koja su zatečena u prosjačenju na području Grada Bijeljina, i to djecu koja imaju prebivalište ili boravište u Bijeljini, kao i djecu koja su zatečena na području Grada Bijeljina, bez obzira na to da li su domaći državljani, strani državljani ili djeca bez državljanstva.

Opšti cilj Protokola jeste unapređenje dobrobiti djece stvaranjem uslova za bezbjedan boravak i rad na ulici koji je koristan za djecu, predupređenjem i sprečavanjem okolnosti i situacija koje izlažu djecu nebezbednim i ostalim mogućim ili stvarno štetnim vidovima života i rada na ulici, i sprovođenje brzog i koordinisanog postupka koji štiti dijete od zloupotrebe i nasilja i obezbjeđuje mu odgovarajuću zaštitu i rehabilitaciju. Posebni ciljevi Protokola su:

- » uspostavljanje efikasne i operativne procedure za brz i koordinisan postupak zaštite djeteta koje je uključeno u život i rad na ulici u Bijeljini od izlaganja nepovoljnim okolnostima i moguće ili stvarne štete, kao i obezbjeđivanje odgovarajuće pomoći i podrške djetetu;
- » informisanje službenih lica i drugih stručnjaka koji rade sa djecom, djece koja su uključena u život i rad na ulici, osoba koje o njima brinu, njihovih porodica, kao i šire javnosti, o postupanju u slučajevima kada je dijete zatečeno da prosi na području Grada Bijeljina;
- » uspostavljanje koordinisane međusektorske i intersektorske saradnje stručnjaka različitih organa, ustanova i organizacija u Bijeljini radi zaštite djece koja prose;

- » utvrđivanje preventivnih mjera kojima se obezbjeđuje bezbjedno i podsticajno okruženje za život i radne aktivnosti svakog djeteta, a naročito djece u riziku od izlaganja nepovoljnim okolnostima usljed prosjačenja.

Ovim mehanizmom osiguravamo da sva djeca uživaju svoja prava, a nadležni i roditelji imaju određene obaveze koje imaju za cilj nesmetano ostvarivanja tih prava.

Protokoli o postupanju u slučajevim prosjačenja, Bijeljina i Živinice, april 2018.

2.2.4. Radna grupa za zaštitu bezbjednosti djeteta

Na inicijativu UG „Otaharin“, formirana je i Radna grupa za zaštitu bezbjednosti djeteta, u novembru 2014, i čine je predstavnici sljedećih institucija i organizacija: Gradska uprava Grada Bijeljina, Centar za socijalni rad Bijeljina, Dom zdravlja Bijeljina, Okružno tužilaštvo Bijeljina, Osnovni sud Bijeljina, Centar javne bezbjednosti Bijeljina, Granična policija Bijeljina, Aktiv direktora osnovnih škola Bijeljina, Centar za pružanje besplatne pravne pomoći kancelarija Bijeljina, Udruženje žena „Romkinja“ Bijeljina, UG „Otaharin“ Bijeljina. Koordinator Radne grupe je predstavnik Centra za socijalni rad.

U cilju grupu spadaju sva djeca 0-18 godina koja su u srednjem ili visokom riziku kada se radi o njihovoj bezbjednosti. Kriterijumi za srednji i visoki rizik se definišu na osnovu detaljne i kombinovane ocjene tri glavna faktora stanja djeteta: rizika, ranjivosti i zaštitnih faktora. Nakon početne procjene situacije djeteta na osnovu Konvencije UN-a o pravima djeteta, a u skladu sa Univerzalnim indikatorima za dobrobit djece;

1. **Bezbjednost** = Da se zaštite od zlostavljanja, zanemarivanja ili nasilja kod kuće, u školi i u zajednici;
2. **Zdravlje** = Da imaju najviše moguće standarde tjelesnog i mentalnog zdravlja, pristup odgovarajućoj zdravstvenoj zaštiti i podršku pri učenju o zdravim i sigurnim odlukama;

3. **Postignuća** = Da im se omogući pristup obrazovanju; podrška i vođenje pri učenju i razvoju njihovih vještina, samopouzdanja i samopoštovanja kod kuće, u školi i u zajednici;
4. **Njega** = Da imaju sigurno mjesto za život u roditeljskom okruženju uz dodatnu pomoć ako je potrebno, ili, gdje to nije moguće, u ugodnoj atmosferi kao što je Sigurna kuća ili neka institucija;
5. **Aktivan/na** = Da im se pruži prilika da učestvuju u aktivnostima kao što su igre, rekreacija i sport koji doprinose zdravom rastu i razvoju, kako kod kuće tako i u zajednici;
6. **Poštovanje** = Da im se pruži prilika da se izjasne i budu uključeni u odluke koje ih se tiču;
7. **Odogovornost** = Da im se pruži prilika i da budu podstaknuti da imaju aktivnu i odgovornu ulogu u školama i zajednicama, kao i da budu usmjereni da nauče razliku između dobrog i lošeg, te da im se pomogne da priznaju kada nisu u pravu;
8. **Uključenost** = Da im se pomogne pri prevazilaženju socijalne, obrazovne, fizičke i ekonomske nejednakosti, te da budu prihvaćena kao dio zajednice u kojoj žive i uče.

Sastanak Radne grupe povodom obilježavanja Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima, Velika sala Gradske uprave Grada Bijeljina, oktobar 2019.

Glavni cilj radnih grupa je zaštita djece, primjena i poštovanje Konvencije UN-a o pravima djeteta (CRC) u skladu sa Univerzalnim indikatorima za dobrobit djece iz područja bezbjednosti, zdravlja, postignute njege i uključenosti, u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti Republike Srpske, Zakonom o dječijoj zaštiti, Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske, Zakonom o zaštiti ličnih podataka BiH i ostalih zakona i podzakonskih akata koji su relevantni za konkretnu materiju.

Rad i aktivnosti Radne grupe vrše se kroz provođenje sljedećih koraka: identifikacija slučaja, upućivanje/predlaganje slučajeva i rješavanje slučajeva djece srednjeg i/ili visokog rizika.

Sastanak članova tri radne grupe, jul 2019.

3. KVALITATIVNA PROCJENA LOKALNE SOCIJALNE REALNOSTI: POTREBE I POSTOJEĆE USLUGE

Položaj Roma u na području Grada Bijeljina, (od)uvijek je bio težak. Ratna dešavanja (1992-1995) dodatno su uticala na položaj Roma, a drastično je i smanjen njihov broj na područja Grada Bijeljina, kako zbog rata, tako i zbog odlaska u zemlje Zapadne Evrope.

Danas, više od dvije decenije kasnije, Romi na području Grada Bijeljina suočavaju se sa izrazito kompleksnim socio-ekonomskim izazovima. Nezaposlenost, loši uslovi za život, prosjačenje, prisilan rad, nizak nivo obrazovanja, samo su neki od problema ovog naroda. Neprihvatanje i nepriznavanje tradicije i običaja romske kulture od strane neroma, najčešće predstavljaju uzrok netrpeljivosti, ali i diskriminacije i segregacije Roma. U navedenim okolnostima Romi bivaju socijalno isključeni i stavljeni na marginu društveno-ekonomskih dešavanja.

Udruženje građana za promociju obrazovanja Roma „Otaharin“ osnovano je 2005. godine u Bijeljini, s ciljem isticanja problema romske nacionalne manjine i otklanjanja prepreka za njihovu socijalnu inkluziju. Koristeći različite metodologije, UGO se trudi da obezbijedi kvalitetan protok informacija i da ima aktuelne podatke o trenutnoj situaciji i potrebama romskih zajednica, s ciljem da se poboljšaju ne samo uslovi života, nego i njihovo obrazovanje, ali i da se se obezbijedi njihova integracija u društvo.

Dostupnost usluga je jedna od prepreka u kontekstu informisanja, ali u krajnjoj liniji se pojavljuje i diskriminacija kao i isključenost građana pripadnika romske nacionalne manjine.

Isključenost i diskriminacija mogu da budu odraz i namjere, ali i nenamjernog (ne)postupanja organa vlasti, s tim što krajnja posljedica ima veće razmjere – utiče na zajednicu i društvo u cjelini. U ovom kontekstu naš rad je usmjeren na borbu protiv **anticiganizma**. Sam termin anticiganizam nije bitan, nego ideja koja se krije iza toga. Šira je i jača od bilo koje druge riječi sličnog konteksta i oslikava stav većinske populacije; vijekovni rasizam prema Romima i srodnim narodima; predrasude, diskriminacija, rasizam i nečinjenje u jednom, i, povrh svega, za sve to se krivi sama romska populacija, a ne politika društva. Kada govorimo o suzbijanju anticiganizma, bitno je ne zanemariti istoriju i transgeneracijski prenos. Prvi korak, kada je riječ o zemljama Zapadnog Balkana, je priznati da anticiganizam postoji, a zatim raditi na promjeni svijesti. Što se tiče promjene svijesti prvenstveno se odnosi na oblasti djelovanja pojedinih aktera iz okvira svoje djelatnosti uz poštovanje Konvencija i Zakona. Anticiganizam se prožima kroz sve oblasti koje se mogu definisati kao problemi u romskoj zajednici.

Diskriminacija je jedna od pojava koja je obuhvaćena kroz anticiganizam i svakako negativna je po funkcionisanje samog pojedinca i adaptaciju u zajednici. Vrlo često pojava diskriminacije u polju korišćenja usluga na lokalnom nivou dovodi i do povlačenja pojedinca iz svih socijalnih mreža. Imamo na umu da djeca trebaju posebnu zaštitu jer su ranjiva i osjetljivija u odnosu na odrasle, sami pružaoci usluga i odgovorni su dužni pristupati djetetu na obazriv način a posebno djeci iz specifičnih kategorija kao u ovom slučaju.

Jedan svakako od vodećih problema jeste **nezaposlenost** koja može da bude uzrok, odnosno pokretač, i drugih problema koje se vežu za funkcionisanje porodice, zajednice i čitavog društva. Opšta nezaposlenost u državi je svakako jedan od vodećih problemima, ali činjenica je to da najviše pogađa ranjive grupe, kao što su Romi i Romkinje. Ovo društvo se nalazi na marginama svoje egzistencije, a u velikom domenu razlog za nezaposlenost se zasniva na (ne)obrazovanju, nakon toga na manjku radnih mjesta, nedovoljnoj informisanosti i dostupnosti određenih usluga. Nezaposlenost vodi ka siromaštvu, što se opet oslikava na obrazovanje, i uopšte životni standard. Nezaposlenost utiče na način života pojedinca i zajednice, psihološki utiče i na samo funkcionisanje unutar primarnih i sekundarnih mreža. Nezaposlenost u zajednici dovodi i do pojave ali i ponavljanje određenih nepoželjnih radnji koji su bili dominantni u prethodnim generacijama. Nažalost, govorimo o prosjačenju pa i maloljetničkim brakovima koje ćemo kao izdvojen problem u narednom tekstu opisati. Zbog nezaposlenosti Romi i Romkinje se uglavnom bave sakupljanjem sekundarnih sirovina, i to vide kao jedini izvor zarade. Ovaj posao povećava rizik u prvom redu u zdravstvenom smislu, jer izloženost hemikalijama i drugim opasnim otpadima, može da bude izvor zaraze u porodici i cijeloj zajednici. Takođe, javlja se i problem dječijeg rada, gdje djeca rano napuste školovanje (sa 8 ili 9 godina) i počinju raditi sa roditeljima. S tim u vezi možemo izdvojiti činjenicu da uglavnom dječaci rade na poslovima koji vide kao izvor zarade, a djevojčice ostaju kući i čuvaju mlađu djecu. Ako posmatramo sve druge probleme iz prizme nezaposlenosti, možemo reći da je to jedan od vodećih problema jer svi ostali problemi mogu da nađu svoje uporište u ovom.

Uzimajući sve navedeno u obzir, UGO aktivno radi na ekonomskom osnaživanju zajednice, kroz Programe ekonomskog jačanja i Socijalno preduzetništvo.

Pravo na **obrazovanje** je osnovno ljudsko pravo. Raspoloživost, dostupnost, prihvatljivost i prilagodljivost su četiri dimenzije prava na obrazovanje koje se moraju poštovati, pogotovo kada je u pitanju dijete. Konvencija o pravima djeteta je najvažniji međunarodni dokument koji se odnosi na djecu, u članu 28, svakom djetetu je zagarantovano pravo na obrazovanje. Konvencijom se ističe pravo na obrazovanje djeteta koje mora biti usmjereno prema razvojnim kapacitetima, predispozicijama, nadarenosti, psihičkim i tjelesnim osobnostima. Kada je u pitanju romska zajednica, obrazovanje postaje izazov u smislu kvalitativnih nastavnih planova i programa, prilagođenih NPP, pristupa obrazovanju koje isključuje svaki oblik diskriminacije i stvaranje inkluzivne atmosfere. To su elementi koji se vežu za školstvo odnosno učešće djeteta pripadnika romske

nacionalne manjine u obrazovnom sistemu. Međutim, sa druge strane, sami roditelji osporavaju osnovno pravo djeteta na obrazovanje, dok se sistem ne bavi ovim problemom. Imamo mnogo djece koja će ostati ili ostaju neobrazovana, a samim tim im se umanjuju mogućnosti za zaposlenje, a povećavaju za društveno neprihvatljive oblike ponašanja.

Oblast obrazovanja je jedna od glavnih oblasti djelovanja UGO. Da bi se osigurao najbolji interes djeteta u ovoj oblasti, moraju se ispuniti zahtjevi koji su definisani u Smjernicama za procjenu i utvrđivanje najboljeg interesa djeteta. U prvom redu, to podrazumijeva obuhvaćenost sve djece, pogotovo ugroženih kategorija, i primjenu zakonskih odredbi prema roditeljima koji ne upišu djecu u školu, odnosno koji ne idu u školu, što u našoj zajednici jeste jedan od vodećih problema u oblasti obrazovanja.

Pravo na **zdravstvenu i socijalnu zaštitu** je takođe pravo koje je neprikosnoveno i propisano Konvencijom. Odredba koja se odnosi na zdravstvenu zaštitu normira da države članice djetetu priznaju pravo na uživanje najvišeg mogućeg stadarda zdravlja i na olakšanje liječenja i zdravstvene rehabilitacije. Takođe, djetetovo pravo na zdravlje je uređeno zakonima o zdravstvenoj zaštiti, gdje se djetetu osigurava adekvatna društvena briga za zdravlje. Međutim, kada je u pitanju romska zajednica ključni problem jeste u dostupnosti uslugama, odnosno domenu informisanja i podizanja svijesti o važnosti adekvatne brige o zdravlju. Kroz naš rad uvidjeli smo problem imunizacije djece iz romske populacije, gdje prema istaživanjima iz 2018. godine više od 50% djece iz romske zajednice u Bijeljini nisu redovno vakcinisana. Razlog tome je, kao što smo već prethodno naveli, nedovoljna informisanost, te su, s tim u vezi, romski medijatori unutar zajednice od velikog značaja. Takođe, zdravstvene ustanove su dužne osigurati redovnu analizu podataka, ojačati sistem izvještavanja i praćenja obuhvata imunizacije, gdje bi medijator mogao da bude spona između ustanove i roditelja, odnosno djeteta.

Jedna od pojava koja narušava prava iz Konvencije, i može se svrstati u kategoriju trgovine ljudima, a prisutna je u romskoj zajednici, jeste **prosjačenje**. Prosjačenje djece podrazumijeva aktivno ili pasivno učešće djece u aktivnostima prosjačenja, u pratnji roditelja, ili druge odrasle osobe, sa drugom djecom, ili bez pratnje. Aktivnosti prosjačenja su one u kojima osoba traži od nepoznatih lica novac ili druge materijalne vrijednosti (hrana, odjeća, obuća i sl.), jer navodi da je siromašna, u trenutnoj nevolji, ili traži dobrotvorne priloge usljed zdravstvenih i religioznih razloga, i to bespovratno i bez pružanja protivusluge. Ukoliko je dijete u pratnji roditelja ili druge osobe koja prosi, čak i kada dijete ne prosi direktno,

to je situacija prosjačenja djece. Prosjačenje djece, bilo da ima elemente prisilnog rada ili ne, uvijek predstavlja oblik opasnog dječijeg rada, jer škodi moralu, a često i zdravlju i bezbjednosti djece koja su uključena u njega. Ovaj problem se javlja kao rezultat u prvom redu nezaposlenosti, neobrazovanosti, neinformisanosti, ali, nažalost, i transgeneracijskim prenosom određenih navika. U prosjačanje roditelji uključuju djecu kao najsigurniji resurs u iznuđivanju novca od strane građana. Neodgovornost roditelja i neznanje djeteta često određuju način života porodice. Imamo slučajeve gdje su sva djeca iz porodice uključena u prosjačenje i motivisana od strane roditelja. To je domen kada je upitan svaki razvojni aspekt djeteta i domen u kome se ugrožavaju sva prava djeteta. Ovom pojavom dijete se udaljava od svih prihvatljivih, odnosno obaveznih, životnih polja, a to su obrazovanje, pristup socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti. Psihološki posmatrano, djeca koja su naučena da prose su uglavnom izgradili stil života gdje će takve navike prenijeti i na svoju djecu, ukoliko se to ne spriječi ili umanj.

Kako je opisano u prethodnom poglavlju, UGO aktivno radi na suzbijanju ovog problema, kroz postojeće referalne mehanizme. Ono što predstavlja problem je pasivnost institucija i neprepoznavanje ove pojave kao oblika trgovine ljudima.

Dječiji brakovi su takođe jedna od pojava koja se svrstava u kategoriju trgovine ljudima. Ovaj problem je poprilčno organizovan i prikriven i činjenica je da se njime krše apsolutno sva dječja prava iz Konvencije. Posmatrajući kroz društvenu prizmu i moralna načela, ova pojava je apsolutno neprihvatljiva, a odgovornost samog roditelja, kao i nadležnih organa, neosporna. Dječiji brak je u psihofizičkom kontekstu apsurd i remećenje daljeg normalnog razvoja djeteta. Ova pojava je bila prisutna i u ranijim generacijama, te je s tim u vezi teško iskorjenjiva i donekle kulturološki potkovana iz perspektive

romske zajednice. Gledano sa svih drugih aspekata, ovo je nezakonito i protiv najboljeg interesa djeteta.

Senzibilnost zajednice na dječije brakove je polje na kome aktivno radimo, takođe kroz referalne mehanizme, i težimo ga iskorijeniti prvo tamo odakle potiče. Svakako, ova pojava mora i treba da bude zakonski potkovana i samo na takav način će biti i iskorijenjena.

Nasilje u porodici je jedan od najčešćih problema sa kojima se susrećemo u radu sa romskom zajednicom. Nasilje u porodici je problem koji nije samo prisutan u romskoj zajednici, ali jeste jedan od najčešćih i vodećih problema ove zajednice. Skoro pa uvijek žrtve nasilja su i djeca. Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske su definisani subjekti zaštite, odnosno organi koji sprovode i primjenjuju Zakon. Obaveza postupanja je određena brojnim propisima i dokumentima koji se odnose na prava i zaštitu djece. Međutim, ono što je ključno jeste reagovanje nadležnih u slučajevima nasilja. Svaki oblik nasilja nad djecom smatra se nedopustivom radnjom i predstavlja jedan od najtežih oblika ugrožavanja i povredu prava djeteta. Država putem svojih sistema djelovanja, ima obavezu da dijete zaštiti od svih oblika nasilja, da pruži podršku porodici i da obezbijedi okruženje u kojem se dijete neometano razvija. Kada govorimo o djeci kao žrtvama nasilja u porodici, naš cilj je identifikacija, obezbjeđivanje sigurnosnih potreba i stvaranje povoljne atmosfere koja će animirati dijete na iskrenost i na otvaranje. Kao jedan od istaknutih problema je senzibilnost zajednice i institucija, te s tim u vezi radimo na osnaživanju kako pojedinca tako i zajednice, i na senzibilisanju predstavnika institucija. Brzina reagovanja institucija sistema je od ključnog značaja u ovom problemu. Dakle rad UGO, odnosno nekog iz tercijarne mreže, bazira se na saradnju i multidisciplinarnom pristupu rješavanju ovih i sličnih problema.

4. TESTIRANA ANALIZA KLIJENATA

Osoba stiče pravo na korišćenje usluga Dnevnog centra na osnovu kriterijuma koji opisuju njenu stvarnu potrebu. Ukoliko su kriterijumi zadovoljeni, uzimaju se podaci od osobe i registruju kroz evidenciju Dnevnog centra, time osoba stiče status korisnika. Ukoliko korisnik koristi bar jednu uslugu tokom godine, zadržava status aktivnog korisnika. Ukoliko se korisnik

ne pojavi, odnosno ne koristi niti jednu uslugu Dnevnog centra, dobija status pasivnog korisnika. Kada govorimo o odabiru korisnika, odvija se prema kriterijumima potreba, dakle stvarna potreba se procjenjuje na osnovu prikupljenih podataka o datoj osobi ili porodici. Podatke prikupljamo na osnovu onog kako se korisnik izjasni, na osnovu podataka koje

dobijamo od Centara za socijalni rad ili drugih institucija i na osnovu saznanja romskih medijatora. Korisnika na našu uslugu može uputiti i neka druga organizacija ili ustanova, s tim da tokom prikupljanja podataka o korisniku naglašavamo tu činjenicu. Kriterijumi jesu socio-ekonomski status (obrazovanje, zaposlenost, opšti uslovi za život, primanja na mjesečnom nivou itd.), ali i psihološki aspekt ličnosti - ukoliko se radi o osobi sa bilo kakvim potrebama tog tipa, onda se u prvi plan stavljaju savjetodavni razgovori, korektivni rad, pozitivno roditeljstvo, edukativni rad, rad na sebi itd. Osoba može sama da zatraži registraciju u Dnevnom centru i da stekne status korisnika, ukoliko smatra da jedna od naših usluga može biti značajna za nju, ili njenu porodicu, i da će ta usluga poboljšati kvalitet života pojedinca i sistema. Da bi osoba u konačnici postala korisnik, tim Dnevnog centra izlazi na teren i utvrđuje opšte uslove života. Obično kroz referalni mehanizam MIT dobijemo sve informacije o novim korisnicima, ili evidentiramo neke promjene kod već registrovanih korisnika. Razmjena informacija o korisnicima iz različitih oblasti (zdravstvo, obrazovanje, društvene mreže itd) je od ključnog značaja za dobru procjenu i planski rad sa istima. Ukoliko osoba prijavi određeni problem koji može da naruši njenu bezbjednost,

ili člana porodice, u tom slučaju popunjava prijavu i slučaj se razrješava kroz dejstvo referalnih mehanizama. Referalni mehanizmi podrazumijevaju multidisciplinarn pristup u rješavanju određenih slučajeva, jer je interakcijsko djelovanje svih aktera u zajednici od ključnog značaja u postizanju uspjeha.

Od osnivanja Dnevnog centra (oktobar 2014.) do danas, na osnovu navedenih kriterijuma, registrovano je **459** korisnika usluga - 290 djece u dobi od 6 do 18 godina i 169 roditelja. Prosječno, na mjesečnom nivou, DC posjeti 70 djece, a dnevno 25 dobije najmanje jednu uslugu. Na godišnjem nivou bude zbrinuto oko 150 djece kroz usluge DC-a i terenski rad.

U DC-u je zaposleno 8 osoba – koordinatorka, stručno osoblje (psiholog, defektolog i socijalni radnik) i četiri terenska radnika, koji su dostupni korisnicima svakog radnog dana, 10 časova dnevno – radno vrijeme DC-a je 08:00-18:00. Stručno osoblje DC-a, pored pružanja psihosocijalne podrške korisnicima, učestvuje u primjeni svih inovativnih praksi Udruženja i svakodnevno saraduje sa predstavnicima institucija u cilju multidisciplinarnog pristupa u rješavanju različitih problema.

5. POZIVANJE NA RELEVANTNE POLITIKE EU I DOMAĆE STRATEŠKE DOKUMENTE I ZAKONE

U skladu sa principima najboljeg interesa djeteta u ostvarivanju prava djelatnost Udruženja građana „Otaharin“ je zasnovana na Konvenciji UN-a o pravima djeteta. Prava su zagarantovana Evropskom socijalnom poveljom. Najbolji interes djeteta je obavezujući profesionalni standard za sve aktivnosti našeg Udruženja, i ovaj standard nije strogo vezan i ograničavajući samo na djelatnost koja se tiče direktno djece, nego i na djelatnost koja može indirektno uticati na dijete. Djelatnost Udruženja građana „Otaharin“ radi na snažnijoj implementaciji preporuka koje se odnose na standard najbolji interes djeteta a usvojene od strane Komiteta za prava djeteta UN-a. Nakon što je u okviru Akcionog plana za djecu BiH 2015-2018- godine usvojenog od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, uvrštena mjera koja se odnosi na donošenje „Smjernica za procjenu i utvrđivanje najboljeg interesa djeteta“, Vijeće za

djecu BiH je izradu ovog dokumenta povjerilo Mreži NVO „Snažniji glas za djecu“ čiji je član i UG „Otaharin“. Sve aktivnosti, mehanizmi i uopšte djelatnost Udruženja je zasnovano na poštovanju Smjernica u najboljem interesu djeteta, kako bi na jednak i nediskriminirajući način osigurali primjenu ovog standarda u praksi u svakoj oblasti koji se indirektno ili direktno odnose na djecu. Dakle, djelatnost i aktivnosti Udruženja građana „Otaharin“ u svojom sprovođenju poštuje osnovne principe postavljenim Konvencijom o pravima djeteta i time je djelatnost zasnovana na četiri osnovna principa:

- » Najbolji interes djeteta;
- » Pravo na život, opstanak i razvoj;
- » Pravo na izražavanje mišljenja;

» Pravo na zaštitu od diskriminacije.

U cilju zadovoljavanja kao i prepoznavanja najboljeg interesa djeteta u kontekstu Komiteta UN za prava djeteta koristimo referalne mehanizme opisane u daljem tekstu.

Primjena referalnih mehanizama naglašava punu primjenu koncepta najboljeg interesa djeteta kroz pristup zasnovan na pravima i angažovanju svih aktera kako bi se obezbijedio optimalan razvoj djeteta sa svih aspekata.

U okviru saradnje sa institucijama UGO učestvuje u izradi strateških dokumenata (Lokalni akcioni planovi) koji imaju za cilj osigurati potpuno i stvarno ostvarivanje svih prava iz Konvencije za svako dijete. Svi strateški dokumenti (LAP) su u skladu sa Ustavom utvrđenim nadležnostima i odraz su stvarne potrebe odnosno problema sa kojima se susrećemo u ostvarivanju prava djece u različitim oblastima. Kroz strateške dokumente (LAP) definišemo politike koje će unaprijediti položaj djece i koje će ostvariti pozitivan uticaj na sve faktore koji imaju efekta na aspekte razvoja. Saradnjom sa nadležnima i izradom strateških dokumenata vodimo se multiridisciplinarnim pristupom, bitno je istaći da ovaj pristup nije samo uvažen u izradi nego tokom i sprovođenja navedenog u dokumentu. Strateškim dokumentom (LAP) težimo osigurati sprovođenje programa u određenom vremenskom okviru, jasno definisanu koordinaciju svih subjekata zaštite i mehanizam za nadzor odnosno redovno revidiranje i izvještavanje.

Zakon je usklađen sa zahtjevima Konvencije, u skladu sa Ustavom utvrđenim nadležnostima, a svi strateški dokumenti su definisani uz strogo poštovanje Zakonskih odredbi.

Kroz strateške dokumente imamo za cilj efikasno promovisati prava djece i postići bolju zaštitu djece u ostvarivanju prava.

Jako je važno da svi lokalni strateški dokumenti budu zasnovani na stvarnim problemima zajednice, zato u poglavlju Opis problema predstavljamo ono što smo utvrdili kao problem i na osnovu čega usmjeravamo naše aktivnosti, opet u skladu sa Konvencijom.

Inovativne prakse koje UGO koristi u svom radu su u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta i u svim poljima rada prepoznato je vodeće načelo najbolji interes djeteta, kao obavezujući profesionalni standard. Ovo načelo nije ograničeno samo na aktivnosti koje su usmjerene na direktan rad sa djecom - mnoge kampanjske, zagovaračke i drugi oblici aktivnosti, su indirektno usmjereni na djecu. Integrisano djelovanje svih aktera u zajednici je osnova za postizanje rezultata i rješavanja problema koji su prepoznati u zajednici i prema kojima se usmjerava rad Udruženja. Neki od vodećih problema koji se prožimaju na sve oblasti su anticiganizam kao pojam i kao čin nedjelovanja u koje se uključuje i diskriminacija ali i isključivanje koji i (in)direktno narušavaju obavezujući standard najboljeg interesa djeteta. Svakako, dalje se ističu problemi koji se odnose na obrazovanje, pristup zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti, opšta nezaposlenost, trgovina ljudima, prosjačenje i dječji brakovi. UGO je, u cilju borbe za podizanje kvaliteta života pojedinca, ali i u cilju umanjivanja, ili pak suzbijanja opisanih problema, razvilo preventivne mjere i referalne mehanizme. Njihovo djelovanje na lokalnom nivou je potpuno opravdano kroz zadatke i ciljeve istih. Mehanizmi i mjere koji su opisani su u skladu sa Evropskom poveljom, Konvencijom i Zakonima RS. Misija i vizija Udruženja podliježe stvarnim problemima ranjivih grupa u koje spadaju Romi i Romkinje u društvu, te su oblasti djelovanja Udruženja ciljno usmjerene, svrsishodne i u najboljem interesu djetetu kao i korisnika.

6. ISKUSTVA NA NIVOU BIH I ZEMALJA IZ OKRUŽENJA

Kao što je navedeno u prvom poglavlju, na nivou BiH postoji šest dnevnih centara za djecu koja žive i/ili rade na ulici i koja su u riziku da to postanu – tri u Federaciji Bosne i Hercegovine, dva u Republici Srpskoj i jedan u Brčko distriktu. Svi funkcionišu po istom principu, s tim da su samo oni koji funkcionišu na nivou RS prepoznati u zakonu kao pružaoci socijalnih usluga.

Kada se radi o referalnim mehanizmima kao inovativnim

pristupima u službi zaštite bezbjednosti djeteta i dječjih prava, UGO je 2013. potpisalo Memorandum o saradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH, na osnovu kojeg je formirana Radna grupa za zaštitu bezbjednosti djeteta u Bijeljini, a kasnije multiplicirana, na inicijativu UGO, i u Živinice, Brčko distrikt i Tuzlu. Pored Radne grupe, kao pozitivna praksa su se izdvojili i ostali referalni mehanizmi čije multipliciranje na nivou BiH je u toku.

Kada je riječ o zemljama iz okruženja, centri i referalni mehanizmi koji funkcionišu po istom ili sličnom principu postoje i u Srbiji, Crnoj Gori i Albaniji. U Srbiji su to drop-in

centri, koji su takođe prepoznati u zakonu, dok su u Crnoj Gori dnevni centri obuhvaćeni i Strategijom za ostvarivanje prava djeteta 2019.-2023.

7. KVALITATIVNA PROCJENA POTENCIJALNOG NAPRETKA I PREPORUKE

U slučaju gore opisanih inovativnih praksi, napredak se može sagledati kroz rezultate odnosno ishode koje smo imali sa porodicama na kraju određenih intervencija. Ako određen metod rada bude efikasan u smislu postizanja dobrih rezultata onda se taj metod pokazuje kao primjenljiv i u drugim situacijama primjene inovativnih praksi. Vrlo je važno istaći fleksibilnost u primjeni metoda, u definisanju individualnih planova u odnosu na ciljeve koje želimo postići sa porodicama odnosno sa pojedincima. Svaki rad sa porodicom omogućava ispitivanja određenih metoda, strategije, planova i time se može identifikovati kvalitet onoga što se primjenjuje. Procjena kvaliteta je u procjeni kvaliteta ishoda i koliko ti ishodi pozitivno utiču na život pojedinca. Kvalitet našeg napretka se ogleda i u prepoznatljivosti unutar lokalne zajednice ili na državnom nivou. Iz tog tazloga naša preporuka je i lobiranje na različitim nivoima kako bismo postigli održivost u smislu pružanja socijalnih usluga.

Preporuke su usmjerene na jačanje postojećih modela rada

i prilagođavanje različitim problemima sa kojima se korisnici susreću. Neke od najvažnijih preporuka za dalji rad su sljedeće:

1. Fleksibilnost i inovativnost u radu je neophodna, u cilju postizanja očekivanih rezultata;
2. Poštovanje principa individualnosti je neophodno u radu sa svakim korisnikom;
3. Multidisciplinarni pristup u rješavanju slučajeva treba da bude osnova postupanja sa djecom kojoj su narušena prava i/ili bezbjednost;
4. Rad na održivosti usluga je veoma bitan segment za uspješan rad i funkcionisanje;
5. Kada je riječ o radu dnevnih centara i inovativnim pristupima koje primjenjuju u radu sa korisnicima, preporuka je da bude jednako prepoznat u zakonima i politikama na entiteskom i državnom nivou BiH, ali i na nivou regiona.

8. STUDIJA SLUČAJA

Ova studija slučaja opisuje jednu višečlanu porodicu, koja živi u centru romske zajednice. Porodicu čini četvoro maloljetne djece i otac. Majka je još dok su djeca bila mala napustila porodičnu kući i ostavila djecu ocu. Za djecu to je bilo teško prihvatljivo, te su djeca često ulazila u sukob sa ocem svaljujući krivicu na njega. Međutim, vremenom su prihvatili i nastavili da žive životom kojim su morali – bez prisustva majke. Najstarija djevojčica ima 14 godina i stalno je na ulici. Sandra (14) je inače, nakon odlaska majke iz kuće preuzela obavezu brige o mlađoj djeci. Otac je često bio odsutan pod izgovorom da radi, ali

ulaganja u život i u kuću nije bilo. Sandra je od svoje 10 godine korisnica usluga Dnevnog centra, dolazi na radionice, ide na savjetodavne razgovore, koristi sve raspoložive usluge. Godinu dana kasnije, Milena koja sada ima 13 godina, se uključuje u rad Dnevnog centra. Oba brata, koji sada imaju 15 godina i 10 poslije sestre Sandre, 2014. godine, dolaze u Dnevni centar i sve do danas koriste aktivno usluge koje su raspoložive u Centru. Često je tim dolazio kući porodici u okviru aktivnosti terenskog rada i uglavnom bismo zaticali Sandru kako čisti i kuva mlađoj djeci, a oca nikada nije bilo kući. Djeci i porodici

smo pružali maksimalnu podršku prvo u oblasti zadovoljenja osnovnih potreba, zatim materijalnih potreba, aktivno smo se anagažovali kada je u pitanju bilo obrazovanje djece. Otac je poprilično bio nemaran, toj činjenici ide u prilog da čovjek od 50 godina nema lična dokumenta. Sva djeca su uključena u obrazovni sistem, našom asistencijom djeci su omogućene sve usluge u okviru zdravstvene zaštite. Međutim, najstarija djevojčica Sandra je počela da sve češće bježi od kuće, kaže "bježim od problema". Pod tim djevojčica je mislila na česta, u sred noći, upadanja oca u malu trošnu porodičnu kuću, i česta fizička maltretiranja i napadanja. Sandra je 2017 godine, sve više provodila vremena u Dnevnom centru, nakon toga išla je u školu, i ostalo vrijeme provodila je na ulici. Tim DC je uključio sve resurse Udruženja građana "Otaharin" a to jeste referalni mehanizmi i preventivne mjere. Djeci je pružena svaka usluga u Dnevnom centru, te smo kroz iste mogli da utvrdimo da postoji nasilje u porodici i ono što je svakako najteže palo, jeste što je djevojčica u bijegu "otišla pogrešnim putem". Otkriveno je da djevojčica u vrijeme kada nije kući i kada nije u Dnevnom centru ili školi, je na ulici. Što je dalje značilo da noći provodi na ulici, i na kraju, usljed nedostatka novca, djevojčica se odlučuje da spava sa muškarcima za sitniji novac. Ubrzo, djevojčicu od 14 godina su stariji od nje, navodili na seksualne odnose i kada ona to ne želi. Polako ovo prelazi, u njenim očima, na način kako bi se moglo doći do novca, do velike opasnosti po njeno zdravlje. Na djevojčici su se u Dnevnom centru mogle primijetiti promjene u ponašanju, međutim u savjetodavnim razgovorima ona se nije otvarala. Prelomna tačka je bila kada jedno jutro djevojčica dobila snimak od strane grupe muškaraca na kome je ona predmet seksualnog izživljavanja. Muškarci su je ucjenjivali da, ukoliko ne nastavi da svako veče

dolazi kod njih i dozvoljava sve, da će snimak biti postavljen na društvene mreže. Djevojčica je često dolazila i sa ozljedama, koje je opravdavala kroz "pala sam, udarila sam se" itd. Stručni tim DC odlučuje da obavjesti institucije da postoje određene sumnje ali da djevojčica još ništa nije potvrdila. Međutim, upornost stručnih radnika se isplatila, dugim i svakodnevnim radom djevojčica se otvara i priznaje kroz šta prolazi. Reakcija Dnevnog centra kao pružaoca socijalnih usluga je bila usmjerena na to da maksimalno zaštitimo djecu i djevojčicu. Dnevni centar uključuje ovaj slučaj u referalne mehanizma Udruženja građana "Otaharin" te se slučaj djevojčice Sandre iznosi na Radnu grupu za zaštitu bezbjednosti djeteta. Sve vrijeme je Mobilni interventni tim na terenu gdje motivišu djecu na redovno obrazovanje i na odgovornost prema sebi. Na ovom slučaju radili smo kroz multidisciplinarni pristup, problem nije bio rješiv bez adekvatnog učešća svih nadležnih institucija koji su članovi RG na prostoru grada Bijeljina. Odlukom organa starateljstva Centra za socijalni rad djevojčica je zbrinuta, izmještena iz Bijeljine i smještena u Dom "Rada Vranješević" u Banja Luci. Sada je djevojčica na sigurnom, školuje se i ima potpuno drugačiji život od onog što je imala u rodnom mjestu. Sa ostalom djecom radimo postupno i na jačanju ličnih kapaciteta i rezilijentnosti kako bismo izbjegli scenario kao sa Sandrom. I dalje se trudimo i radimo na motivaciji oca da preuzme roditeljsku ulogu i odgovornost. Mlađa djeca su i dalje korisnici usluga DC, povjerenje je izgrađeno i poprilično stabilno. Sva djeca se školuju i imaju zdravstvene knjižice, primaju odgovarajuću socijalnu pomoć i redovno ih posjećuje predstavnik Centra za socijalni rad i Dnevnog centra.

Radionice sa djecom u prostorijama DC-a, 2019/2020.

Obilježavanje Međunarodnog dana djece ulice u Dnevnom centru, april 2019.

9. LITERATURA

- » Smjernice za procjenu i utvrđivanje najboljeg interesa djeteta- Vodič za profesionalce, Mirsada Bajramović, dr. Suzana Bubić, profesor emeritus, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2018;
- » Protokol o postupanju i saradnji nadležnih subjekata na zaštiti i zbrinjavanju djece zatečene u prosjačenju na području Grada Bijeljina, Bijeljina, 2018;
- » Poslovnik o radu radne grupe za zaštitu bezbjednosti djeteta, Bijeljina, 2015;
- » Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta, 1989, www.Unicef.org/crc;
- » Arhiva Udruženja građana „Otaharin“.